

דברי סופרים

האכל לבית הקברות, ואם חל יום שביעי בראש חודש אינו הולך לבית הקברות. ולא לקטן [ר"ל שאם המת היה קטן אין הולכין לבית הקברות ביום השביעי]. ובספר (מעט) גשר החיים כתב שהיום נוהגים ללכת לבית הקברות (מעט) אף ב"ח. ונראה שמנהג נרבונו אינו ענין למנהגינו לעלות לקבר, כי מנהג נרבונו יסודו הוא מדין אכלות, שציוס השביעי אף שמקצת היום ככולו, היו אנשי נרבונו מוסיפים לעלות לקבר כדי שינטערו יותר על המת (מעט) ובכך היו מסיימים את האכלות. ודבר זה לא היו עושים ב"ח. אבל מה שאנו עולים לקבר להחפלה על המת [אחר שכבר קמו בבוקר מהאצילות] עושים גם ב"ח. [שו"ר בספר דעת תורה סי' שצ"ג שכתב עפ"י דברי הכל בו שאין עולים לקבר

המזיקין". ובכלל ג' סעיף ל"ח כתב דנשים נדות "לא יכנסו לבית הקברות (חסה) עד שיטעלו". והביאו המ"ב בסימן פ"ח סק"ו. (חסה) המנהג לעלות לקבר (מעט) ביום כלות השבעה, וביום שלשים, וביום היאר צייט. [ובכן איש חי פרשת ויחי סעיף י"ב, כתב שמנהגם בצגדל הוא שיום הפסקה - דהיינו היום שפוסקים בו לומר קדיש - שהוא לאחר י"א חודש, קורין אותו "שנה החסרה" והולכין על הקבר. אך מנהגינו אינו כן]. ויש נוהגים בשנה מעוברת לעלות לקבר למחלית י"ב חודש [היינו ביום אחרון של י"ב חודש ולא למחרת], ועי' מש"כ בזה בסימן שד"מ בד"ס ס"ק ז"א וצעמ"ד שם. ובצ"י סוף סי' שד"מ הביא בשם הכל בו "שנהגו בנרבונו שציוס שביעי (מעט) בלאתו מצית הכנסת הולך

עמק דבר

בסדרות שכתבו האחרונים לענין התענית כשחל בשבת אם מקדימין או מאחרין, עי' לעיל ס"ק שי"ו. עוד נראה שראוי שהעליה לקבר תהיה ביום שמחנה בו, וכמו שמצינו בל"ח סי' תקנ"ט סעיף י' שהולכים על הקברות בחשעה בלב, וכן בסי' תקפ"א סעיף ד' כתב הרמ"א שיש נוהגין לילך על הקברות בערב ראש השנה שהוא גם כן יום תענית. ובערב יום הכפורים שהוא ערב יום התענית כמבואר במטה אפרים סי' מר"ד סעיף י"ד [ועיי"ש באלף המגן בשם היעב"ץ בסידורו שמחנה על מנהג זה איך קצוהו בערב יו"כ שהוא כיו"ט]. [ובמענה לשון כתב שיש אומרים שאין הולכים על קברי נדיקים אלא ביום התענית וקצת נוהגים כן, אך אף אלו ההולכים בשאר ימים מ"מ לא יאכלו ולא ישאו מיד קודם הליכתו להחפלה והרי הוא בכלל מה שדרשו חז"ל בפ"ק דברכות לא תאכלו על הדם (והוצאו דבריו גם בגשר החיים פרק כ"ט אות ד)]. שו"ר בשו"ת דבר משה ח"א סי' ס"ח לענין יארצייט שחל בשבת שאחר אסרו חג הפסח, שאי אפשר להקדים התענית לערב שבת דאין מתענים באסרו חג, והסכימו רבני דורו שמתענים ביום א', וכמו כן הולכים באותו יום על קברו לומר השכנה וקדיש, והוא כתב דיומר עוב לומר קדיש והשכנה ולילך על קברו ביום ששי שלפניו, דיש להקדים, דכיון שטעם כל אלו הוא כדי שהבן יעשה חסונה ועי"ז יהיה זכות לאביו לעלות למדרגה יותר עליונה בגן עדן, א"כ יש להקדים ולא לאחר. הרי שהמנהג במקומו היה כמ"ש שציוס התענית עולים לקבר, והוא העלה דיש להקדים העליה לקבר ושאר המועלויות שיש למת. (מעט) ועי' בכל בו שם שמנהגם היה שהיו מחפלים בבית, ולבית הכנסת היו הולכים רק לסדר קדושה, ואח"כ היו הולכים לבית הקברות. (מעט) פרק כ"ט אות ה'. (מעט) וכעת עוד שנהגו ללכת לבית הקברות גם ב"ח וגם בחנוכה ובערב פורים, ומכל שכן בשאר ימים שאין אומרים בהם תחנון ואפילו בחודש ניסן עולים לבית הקברות ליאר צייט ולשלשים ולשבעה לומר שם מזמורי תהלים לעילוי נשמתו. והקדים אלא שאין אומרים השכנה בכל הימים שאין אומרים בהם תחנון. אבל במ"א סי' מרצ"ו סק"ה ובמ"ב שם סק"א מבואר שגם בפורים אומרים השכנה. ובגשר החיים כתב שאין נוהגים כדבריו. ועי' עוד מש"כ בזה בסימן ת"א צעמ"ד ס"ק י"ט. (מעט) ועי' לעיל סי' שע"ה צעמ"ד ס"ק קל"ה בשם שולחן גבוה שכתב ג"כ כעין זה שהיו הולכים לבית הקברות ומספידין וכל אותו זמן חשיב כמו לא עמדו מנחמים מאכלו ועדיין לא פקעה אכלות שבעה, ועיי"ש עוד מש"כ בשם המאירי שכשהולכים ביום ו' לבית הקברות הם מתעסקין עדיין באכלות. ובבאר הגולה סוף סי' שד"מ הביא את דברי הכל בו על מש"כ המחבר שעולים לקברו ביום השביעי ומצקין אותו. ושם הרי אין זה מדין אכלות שהרי איירי כשמת חכם או אלוף או גאון שאינם קרוביו,

אשה נדה כתב לבית הקברות דמשמע אפילו בריחוק ד' אמות [וכדברי הגר"א באגרות]. וז"ל משום דכיון שהיא נדה החילושים ממדבקים יותר, וא"כ אף צבעל קרי אפשר שאסור אף בבית הקברות, וצ"ע. (חסה) משמע אפילו בימי ליבושה, אע"פ שלענין ליכנס לבית הכנסת מותר בימי ליבושה [ועי' פ"ח סי' קצ"ה ס"ק י"ט]. (חסה) יש שכתבו מקור למנהגים אלו מההיה דסוף סימן שד"מ, אך לפמ"ש שם בד"ס ס"ק פ"ח בשם החכמ"א המנהג שם הוא רק באלוף וגאון וחכם. ובכל בו כתב שמנהג נרבונו שציוס שביעי בלאתו מצית הכנסת הולך האכל לבית הקברות, וכתב בחכמ"א שם שאין זה מכת הדין המבואר בשו"ע שם בסימן שד"מ, אלא כך היה המנהג במקומם. נמצא דלענין שבעה יש עכ"פ מקור למנהג מדברי הכל בו. אלא דלפי מה שיבאר בסמוך בד"ס שיסוד המנהג שכתב הכל בו הוא מדין אכלות, שציוס השביעי אף שמקצת היום ככולו היו מוסיפים לעלות לקבר כדי שינטערו יותר על המת ובכך היו מסיימים את האכלות, וכן הזכיר מנהג זה בשולחן גבוה בסימן שע"ה עיי"ש צעמ"ד ס"ק קל"ה, אבל אנו שמפסיקים האכלות קודם שהולכים לבית הקברות, רק שהולכים שם להחפלה, אין לזה מקור. וכן העליה לקבר בשלשים וביאר צייט אין לו מקור. גם מש"כ רש"י ביצמות שיום שמת בו אדם גדול באים על קברו מדי שנה בשנה לכבודו, י"ל דהיינו דוקא אדם גדול ולא בכל אדם. גם מה שיש נוהגים לעלות בשנה מעוברת בכלות י"ב חודש וחולים מנהגם בזה היה דסוף סימן שד"מ וסוף סימן שמ"ו ג"כ אינו רצוי וכתבו שצאנו בסימן שד"מ בד"ס ס"ק ז"א. ולכן נראה דאף דהיה דסימן שד"מ איירי בחכם ואלוף וגאון, מ"מ משם אנו למדים שיש צומעים אלו תועלת לנשמה והנהיגו כן בכל אדם. וכן לענין יארצייט כיון שמבואר ברש"י שיש בזה כבוד ותועלת למת נהגו כן בכל אדם. אבל אין זה מדינה דשו"ע. ובציה"ל שם סוף סימן שד"מ כתבתי שאין מקור כלל מההיה דחכם וכו' עיי"ש. (מעט) ובשבת ויו"ט אין עולין לקבר, כמבואר מדברי הפוסקים שדנו אם מקדימין או מאחרין, וכן בחוה"מ אין עולים דהוי כיו"ט [ויתירה מזו כתב בספר אלף למטה על מטה אפרים סי' מר"ד ס"ק ל"ט בשם הגריעב"ץ בסידורו שמתה איך עולין לקברות בערב יום הכיפורים שהוא כיו"ט ומסיק שיש להקדימו ביום או יומיים עיי"ש]. ואם חל יום השביעי בשבת, מאחרין את העליה לקבר ליום א', כי אי אפשר להקדים שהרי הם בחוץ השבעה. [אך שאר קרובים אם רוצים לעלות לקבר יש להם להקדים כדמשמע בשו"ת מהר"ש הלוי סי' י"ג וכמ"ש לקמן סימן ת"א סעיף ה' צביה"ל ד"ה ופורים]. ולענין יום שלשים או יאר צייט שחל בשבת או ביו"ט או בחוה"מ, מתי עולים לקבר, אם מקדימין או מאחרין, עי' בגשר החיים פרק כ"ט אות ו' שהביא בזה מנהגים שונים בלי מקורות וטעמים. ולכאורה דבר זה חלוי